

Nr 420.

Godkänd av första kammaren den 16 juni 1934.

Godkänd av andra kammaren den 16 juni 1934.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 160.)

Till KONUNGEN.

I en till riksdagen avlåten, den 27 april 1934 dagtecknad proposition (nr 265) har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels under femte huvudtiteln till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,500,000 kronor; dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade grunderna för ifrågavarande anslags användning; dels ock medgiva, att, i den mån sagda anslag visar sig otillräckligt, medel av det under samma huvudtitel upptagna extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande jämlikt nyssnämnda grunder disponeras jämväl till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

Den betydelsefulla frågan om vidtagande av åtgärder för bekämpande av den särskilt ur samhällssynpunkt allvarliga ungdomsarbetslösheten har, såsom framgår av den i statsrådsprotokollet lämnade redogörelsen, varit föremål för ingående överväganden såväl vid de senaste årens riksdagar som genom olika sakkunnigberedningar och myndigheter. Både frågans räckvidd och det förhållandet, att man här haft att göra med många i viss mening nya problem har gjort, att man under de gångna åren måst söka pröva sig fram för att nå en ur olika synpunkter så tillfredsställande lösning som möjligt. Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag, som i huvudsak bygger på en av 1934 års sakkunniga rörande ungdomsarbetslösheten i mars 1934 framlagd utredning, ansluter sig till de redan vunna erfarenheterna och synes riksdagen i allt vä-

sentligt kunna godtagas såsom grundval för den fortsatta statliga hjälpverksamheten på här förevarande område.

Riksdagen vill emellertid härvid kraftigt understryka, att de grundlinjer, som av departementschefen uppdragits och nu av riksdagen godkänts, ingalunda kunna få anses utgöra det slutliga svaret på här förevarande frågor. Ännu saknas i många hänseenden erfarenhet, och de olika hjälpåtgärderna måste ofta få karaktären av försök, om vilkas framgång man ej alltid kan vara förvissad. Om och i den mån vunnit erfarenhet kommer att giva anledning till nya eller förändrade direktiv utgår också riksdagen från att sådana komma att meddelas — därest så är erforderligt efter riksdagens hörande.

Vad departementschefen anfört rörande åldersbegränsningen vid hjälpåtgärderna och formerna för desamma har icke givit riksdagen anledning till erinran.

I sammanhang med frågan om åtgärder för beredande av sysselsättning och utbildning inom respektive yrken har departementschefen något berört frågorna om kollektivavtalens inverkan på de ungas anställningsmöjligheter inom industrien, om förekomsten och inverkan av s. k. lärlingsregulativ samt om lönedifferentieringen mellan olika åldersklasser. Då emellertid departementschefen icke framlagt något förslag i ämnet, anser riksdagen sig sakna anledning att i nu förevarande sammanhang gå in på dessa frågor.

Departementschefen har vidare behandlat de mycket omdebatterade uppslagen att öppna möjligheter för att i utbildningssyfte med bidrag av statsmedel anställa arbetslös ungdom inom industri och jordbruk. Departementschefen har erinrat, att de sakkunniga underkastat dessa uppslag en ingående prövning med negativt resultat. Vad industrien anginge, anför departementschefen, hade vid remissbehandlingen intet framkommit, som kunde rubba den förebragta utredningen rörande den praktiska ogenomförbarheten av uppslaget. Och i frågan om jordbruket hade departementschefen icke kunnat undgå att taga intryck av vad som i vissa remissyttranden anförts till förmån för de sakkunnigas ståndpunkt. Departementschefen anför vidare: »Så mycket synes mig uppenbart, att uppslaget i vad det avser jordbruk med anställda lönearbetare är förbundet med så avsevärda risker ur synpunkten av arbetslösheten i det hela, att utvägen redan av denna anledning måste avvisas såsom olämplig. Och jämväl i fråga om de egentliga småbruket möta starka praktiska betänkligheter, vilka övertygande uppvisats av de sakkunniga. Jag vill ock erinra, att åtgärder av motsvarande innebörd voro föremål för prövning av 1933 års riksdag, därvid riksdagen fann sig förhindrad medverka till desammas vidtagande. Jag anser mig med hänvisning till det nu anförda icke kunna tillstyrka, att den ifrågavarande utvägen anlitas vid hjälpverksamheten.»

I åtskilliga motioner har emellertid hemställts om vidtagande av åtgärder för möjliggörande av yrkesutbildning av här förevarande slag.

I de likalydande motionerna I: 223 och II: 399 har föreslagits, att riksdagen måtte av kontantunderstödsmedlen avskilja 500,000 kronor till en stipendiefond åt sådana arbetslösa ynglingar, som anmäla sig villiga att komma

i lära hos någon av arbetslöshetskommitté godkänd jordbrukare, trädgårds-mästare, hantverkare eller fiskare.

I motionen I: 224 har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utarbetande och framläggande av förslag, varigenom företagare, vilka bedriva hantverk, industri, jordbruk eller annat yrke, må kunna erhålla viss bestämd ersättning av statsmedel, därest de förbinda sig att anställa ungdom och lämna dessa nöjaktig yrkesutbildning.

I motionen I: 365 har upptagits ett av egnahemsstyrelsen i dess utlåtande över 1934 års sakkunnigas utredning framlagt förslag till anordning för de ungas sysselsättande vid jordbruket. Den av egnahemsstyrelsen framlagda och i motionen I: 365 upptagna anordningen har ifrågasatts skola bedrivas efter följande riktlinjer:

Arbetslösa liksom innehavare av jordbruk eller trädgårdsbruk, som ville komma i fråga, hade att göra anmälan därom till hemkommunens arbetslöshetskommitté eller, där sådan icke vore utsedd, till kommunalnämnden eller annat motsvarande kommunalorgan, som jämväl borde av eget initiativ verka för utplaceringen. Såväl arbetssökandens som jordbrukarens lämplighet prövades efter undersökningar därom. I första hand torde såsom mera förtrogna med jordbrukets förhållanden uttagas arbetslösa från landsbygden. Dessas ålder borde icke understiga 16 år och ej heller överstiga 25 år vid uttagandet. Måhända borde under första anslagsåret, tills någon större erfarenhet vunnits, företrädesvis jordbruk utan lönearbetare tagas i anspråk. Arbetsgivare, som vanligen anlitate annans arbetskraft, torde, där ifrågasatta begränsning icke ansåges erforderlig, förbinda sig att under anställningstiden icke inskränka den lejda arbetskraften. Anställningskontrakt skulle upprättas.

Tiden för anställningen torde bestämmas för varje särskilt fall och i regel icke understiga sex månader.

Hänvisningsförfarande borde kunna tillämpas. För den, som utan att giltig orsak kunde anses föreligga, slutade före anställningstidens utgång, borde vidare understöd kunna indragas.

Hos arbetsgivaren skulle vederbörande åtnjuta kost och logi ävensom möjligen tvätt, som kunde anses böra ingå i naturaunderhållet. Den kontanta lönen torde sättas till 20 å 30 kronor i månaden — det lägre beloppet till de yngre — vilken avlöning för närvarande i regel utginge till elever vid jordbruket. Den utbetalades av vederbörande kommunalorgan i efterskott månadsvis till den anställde. För att icke hänsynen till kommunens ekonomiska uppostringar skulle verka hämmande på intresset för arbetsförmedlingen kunde ifrågasättas, om icke bidraget till kontantlönen borde helt utgå av statsmedel.

I de likalydande motionerna I: 367 och II: 645 har hemställts, att riksdagen av de medel, som komme att anslås till särskilda åtgärder mot ungdomsarbetslösheten, måtte anvisa ett förslagsanslag av 360,000 kr. såsom statsbidrag till beredande av arbetslös ungdom sysselsättning och utbildning inom jordbruket i huvudsaklig överensstämmelse med av statens egnahemsstyrelse framlagt förslag, samt att för utbildningskurser i mjölkning för arbetslös ungdom måtte av samma medel anvisas ett förslagsanslag av 50,000 kr. att användas enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser.

I de likalydande motionerna I: 368 och II: 644 har hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att, efter framställning från de lokala

myndigheterna i Norrbottens län (länsstyrelsen, hushållningssällskap eller länets arbetslöshetskommittéer) anvisa erforderliga medel för beredande av anställning i jordbrukarhem för arbetslösa ungdomar.

Slutligen har i motionen II: 648 — under erinran om vad i motionen I: 365 anförts — föreslagits, att till en början försök i mindre skala måtte företagas.

De skäl, som av 1934 års sakkunniga och departementschefen framförts mot här förevarande form av den statliga hjälpverksamheten, äro onekligen välgående. De i ämnet väckta motionerna giva emellertid vid handen, att intresset för åstadkommande av yrkesutbildning på här förevarande sätt är synnerligen starkt, särskilt i vad avser jordbruket. Enligt riksdagens förmenande är det också en fråga av största betydelse, huru man genom en vid lämplig ålder igångsatt och ändamålsenligt bedriven utbildning skall kunna vidmakthålla eller väcka de ungas intresse särskilt för jordbruksarbete. Riksdagen har därför vid sin prövning av här förevarande motioner kommit till det resultatet, att det vore önskligt, om försök i här förevarande hänseende kunde göras. Innan erfarenhet hunnit vinnas, böra dessa försök givetvis — på sätt även framhållits i motionen II: 648 — bedrivas endast i mindre skala. Några närmare direktiv för denna försöksverksamhet har riksdagen icke ansett sig böra lämna. Riksdagen vill endast understryka önskvärdheten av att det i motionerna I: 367 och II: 645 framförda uppslaget om anordnande av utbildningskurser i mjölkning särskilt må komma under omprövning. Riksdagen anser vidare, att överhuvud taget undervisning i ladugårdsskötsel om möjligt bör meddelas.

Vad departementschefen anført om kursverksamheten samt rörande inventering av arbetstillfällen, lämpade för de unga, och i fråga om den frivilliga arbetstjänsten, har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Vad departementschefen anført rörande ungdomsreservarbeten har icke givit riksdagen anledning till erinran liksom ej heller de framlagda kostnadsberäkningarna.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels under femte huvudtiteln till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten för budgetåret 1934/1935 anvisat ett extra reservationsanslag av 5,500,000 kronor;

dels godkänt de av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 27 april 1934 förordade grunderna för ifrågavarande anslags användning under iakttagande tillika av vad riksdagen i det föregående anført;

dels ock medgivit, att, i den mån sagda anslag visar sig otillräckligt, medel av det under samma huvudtitel upptagna extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande jämlikt nyssnämnda grunder disponeras jämväl till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

Stockholm den 16 juni 1934.

Med undersätlig vörndnad.